

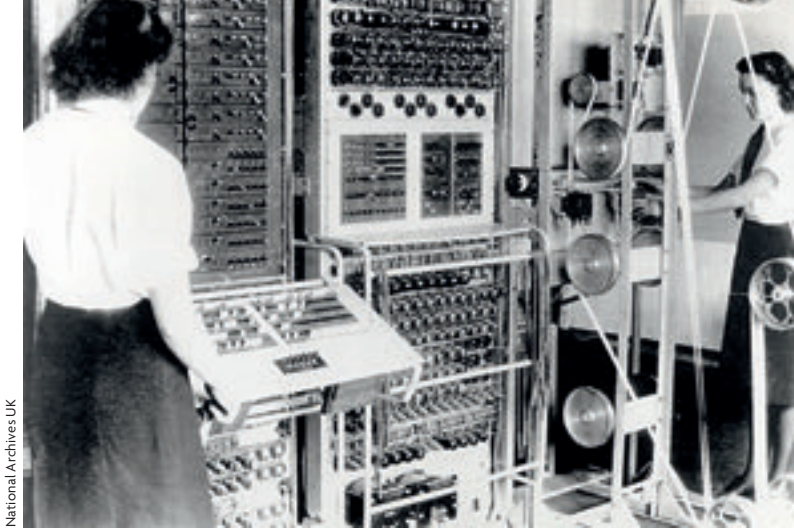
Les desxifrades de codis de Bletchley Park

per JOSEP LLUÍS BARONA

Hi ha una visió heroica de la història, del progrés i de la ciència. Consisteix a personalitzar els descobriments, el avenços i la glòria. Recentment, la pel·lícula *The imitation game* (2014), traduïda al castellà com *Descifrado Enigma*, ha fet una reconstrucció de la contribució del matemàtic britànic Alan Turing, criptoanalista tingut com a iniciador de la moderna ciència de la computació. A Turing se li reconeix haver desxifrat els codis secrets nazis continguts en la màquina Enigma. Historiadors i militars consideren que aquest fet no sols va contribuir de manera determinant al desenllaç de la Segona Guerra Mundial en favor dels aliats, sinó que a ulls de molts Turing és santificat com a fundador de la informàtica.

Tanmateix, el fet històric té una dimensió menys personal. Enmig del camp, en una luxosa casa d'estil clàssic a Bletchley Park, a la comarca de Milton Keynes, el govern britànic va instal·lar el Government Code and Cypher School (GC&CS) en 1938, un centre lligat als serveis britànics d'intel·ligència amb la missió de descodificar i desxifrar els missatges secrets encriptats que feien servir les potències de l'Eix. Dirigit pel comandant Alastair Denniston, quan es va crear en 1919 va incorporar un ampli ventall d'especialistes de tota mena: lingüistes, campions d'escacs, experts en paraules creuades o papirologia. També contractaren personal acadèmic qualificat de les principals universitats britàniques, en especial d'Oxford i Cambridge.

Les tensions militars que abocaren a la Segona Guerra Mundial feren del GC&CS una organització estratègica dels serveis secrets britànics. Al centre hi arribaren a treballar vora deu mil persones cap al final de la guerra, en 1945, de les quals –ara ho sabem– un 75% eren dones. Entre elles es trobaven Joan Murray, Jane Hughes, Mavis Batey, Margaret Rock i Ruth Briggs. Quan Gran Bretanya va declarar la guerra a Alemanya, Alastair Denniston va adonar-se que per descodificar els missatges encriptats de les màquines electromecàniques de l'enemic necessitava matemàtics i criptoanalistes. La majoria dels barons joves havien estat reclutats per anar al front, així doncs, les dones van ocupar un lloc que, segurament, en condicions de normalitat social haurien ocupat els

National Archives UK

«El relat de les desxifrades de codis de Bletchley Park demostra que l'evolució de la ciència i la societat és sempre un treball col·lectiu»

homes. La majoria d'elles pertanyien a la burgesia mitjana i tenien graus universitaris en matemàtiques, física i enginyeria. El seu treball va ser excel·lent i van demostrar total capacitat per a suplir amb igualtat de condicions i eficàcia tècnica un treball matemàtic que requeria mètode i coneixement. La màquina que feien servir els alemanys des del 1930, Enigma, i les màquines ideades per la companyia alemanya Lorenz disposaven de mecanismes rotatoris capaços de xifrar i desxifrar missatges. Les dones de Bletchley Park realitzaren durant la guerra tasques complexes de càlcul i codificació que abocaren al desenvolupament integral de la informàtica.

Un seguit de llibres i articles de premsa ha revelat les biografies personals i el treball tècnic d'aquelles dones: *Codebreakers: The inside story of Bletchley Park* (1993), *The secrets of station X: How the Bletchley Park codebreakers helped win the war* (2004), o *The Bletchley girls. War, secrecy, love and loss: The women of Bletchley* (2015). El treball probabilístic i matemàtic que allí varen desenvolupar col·lectivament és avui ben conegut i l'edifici de Bletchley Park és un museu visitat per centenars de milers de persones que ara ja coneixen la important contribució d'aquelles dones.

Enfront de la visió heroica i personal de la història de la ciència i la tecnologia, aquest relat de les desxifrades de codis de Bletchley Park demostra que l'evolució de la ciència i la societat és sempre un treball col·lectiu. ☺

Josep Lluís Barona. Catedràtic d'Història de la Ciència de la Universitat de València.